

KUNTATUTKIJAN SEMINAARI 14.5.2009 KUOPIOSSA

LUONNONTIETEELLINEN MAAILMANKUVA JA ORGANISAATIOTEORIAT - ERITYISESTI RESURSSIRIIPPUUUSMALLI

Petri Kettunen
jatko-opiskelija
Lapin yliopisto, hallintotiede
petri.t.kettunen@jyu.fi

*"Havainnot ilman käsitteitä ovat sokeita,
niin kuin käsitteet ilman havaintoja ovat tyhjiä."
(Saarinen 2007, 235-236; Kant 1976, 95 [A 51])*

Luonnontieteellinen maailmankuva ja organisaatioteoriat - erityisesti resurssiriippuvuusmalli

Tutkimus on tieteenhistoriallinen ja -teoreettinen. Tutkimuksen tarkoituksena on syventää kuvaa organisaatioekologisista teorioista ja samalla rakentaa kuvaa myös luonnontieteiden vaikutuksesta organisaatioteorioihin. Tämä siksi, että Suomessa tämänkaltaista teoreettista taustatutkimusta organisaatioekologisista teorioista on tehty vähän. Organisaatioekologisten teorioiden pohjalta meillä on kyllä tehty arvokasta empiiristä painottunutta tutkimusta (esim. Antikainen 2002; Männistö 2002; Niiranen 1994; Sandberg 1992; Tiilikainen 2007; Vesalainen 1995).

Tutkimuksen metodologia rakennetaan metodisen hermeneutiikan pohjalta. Siinä lähtökohtana on Paul Ricoeurin luoma hermeneuttisen kierteen malli. Tarkastelun kohteena on inhimillinen kokemus kertomuksen muodossa. Kyse on tekstin tulkinnasta.

Tutkimusongelma

- Kuinka luonnontieteellinen maailmankuva on sovitettu osaksi organisaatioteorioita?

Tutkimuskysymykset

- Miten luonnontieteellinen maailmankuva on siirtynyt ajallisesta kontekstista toiseen?
- Mitkä ovat ne kehityslinjat, jotka ovat johtaneet luonnontieteellisen ajattelun hallitsemaan maailmankuvaan?
- Miten luonnontieteellinen maailmankuva näyttäytyy organisaatioteorioissa?
- Millaisia luonnontieteellisiä metaforia ja analogioita organisaatioteorioissa käytetään?

Tutkimusaineisto

Tutkimuksen kohteena on kaksi organisaatioekologista teoriaa. Pfefferin ja Salancikin (1978) resurssiriippuvuusmalli, jota voidaan luonnehtia mukautumisteoriaksi. Mallin havainnollistamiseksi sitä verrataan tarkemmin yhteen valikoitumisteoriaan. Valikoitumisteorioita edustaa tässä tutkimuksessa Aldrichin (1979) populaatioekologinen teoria. Edellä mainitut organisaatioekologisten teorioiden mukautumis- ja valikoitumisnäkökulmat kietoutuvat kiinnostavasti toisiinsa (Aldrich-Pfeffer 1976, 101-103; Pfeffer 1982, 178-207; Aldrich 1999, 44; ks. myös Hrebiniak-Joyce 1985, 339).

Evoluutioon on liitetty ajatukset niin populaatioiden hengissä säilymiskamppailuista kuin kehittymisestä. Oli sitten kysymys luonnon- tai yhteiskuntatieteistä. Lähtökohtana on, että parhaiten ympäristöihinsä sopeutuvat organismi- tai organisaatiopopulaatiot menestyvät. Sopeutumisen ympäristön muutoksiin mahdollistaa populaatiossa esiintyvä muuntelu (variaatio), jonka kautta lisääntymään *valikoituvat* ympäristöönsä soveltuvimmat organismi- tai organisaatiomuodot. Ympäristöönsä soveltuvimpien organismi- tai organisaatiomuotojen jälkeläisistä tulee vähitellen vallitsevia lajeja alueellaan siksi aikaa, kun ympäristö pysyy muuttumattomana. Ympäristön muutos taas vaatii kehittämään uusia sopeutumisen muotoja, ellei epäedullisesta ympäristöstä pois siirtyminen ole mahdollista. Populaationäkökulmasta evoluution tarkastelu vaatii pitkiä tarkasteluajankasjoja.

Toisaalta evoluutiota voidaan lähestyä myös yksittäisen organismin tai organisaation ympäristöönsä *mukautumisen* kautta. Kyse on yksilön selviytymisestä. Tästä näkökulmasta yksilö käsitetään ympäristöstään riippuvaisena joukon osana. Yksilön menestyksen ympäristössään ratkaisee se, kuinka kyseinen organismi tai organisaatio käsittelee riippuvuuttaan ympäristönsä resursseista ja sosiaalisista suhteistaan (eli vallasta).

***

"Tutkimustiedon käyttö tieteellisyydestä tinkimättä"

Kysymys: Mikä on tutkimukseni tieteellinen anti ja miten ja kuka sitä voi käyttää?

Vastaus: Tässä vaiheessa tutkimusta ja sen tieteellistä antia kannattaa tarkastella metodologisen ratkaisun kannalta. Vaikka metodologiset ratkaisut ja muotoilut tehdään aina tutkimuskohtaisesti, niin uskoakseni olen avannut Ricoeurin hermeneutiikka niin, että siitä on hyötyä muille tutkijoille heidän rakentaessa omia teksti- tai (litteroidun) haastatteluaineiston tulkinnan välineitä.

K: Sopiiko Ricoeurin metodologinen hermeneutiikka (tieteellisen) tekstin tulkinnan välineeksi?

V: Sopii. Ricoeur käyttää itse kehittämänsä hermeneutiikka kaunokirjallisuuden tulkittamiseen, mutta hyväksyy sen käytön myös (historia)tieteellisen tekstin tulkinnan välineeksi.

K: Voiko ja tarvitseeko väitöskirjalla olla yhteiskunnallista vaikutusta?

V: Valmistuneella väitöskirjalla on aina yhteiskunnallista vaikutusta. Väitöskirjoilla on ensinnä yleistä, lukumäärään perustuvaa, yhteiskunnallista vaikuttavuutta. Tutkijakoulutuksen saaneiden määrän, oppineisuuden, lisääntyminen vaikuttaa väistämättä yhteiskuntaan ja, toisaalta yliopistolaitoksen tulot riippuvat osaltaan valmistuneista tohtoreista. Yksittäinen tutkimus saattaa olla yhteiskunnallisesti vaikuttavaa esimerkiksi, jos

1. tutkija ja tutkimuksen kohteena olevat haastateltavat onnistuvat haastattelutilanteessa paneutua aiheeseen niin, että tilanteesta muodostuu ajatuksia herättävä ja toimintaan innostava kohtaaminen, esimerkiksi organisaation kehittämiseen johtava;
2. tehdään toiminta- tai kehittämistutkimusta, jonka tarkoitus on alusta lähtien tieteellisen työn ohella muuttaa organisaation vakiintuneita tapoja, tottumuksia ja käytäntöjä;
3. se ylittää kiinnostavuudellaan paikallisen tai valtakunnallisen uutiskynnyksen;
4. kaupallinen kustantaja julkaisee väitöskirjan sellaisenaan tai muokattuna;
5. se saa väitöskirja- tai muun palkinnon;
6. se on tieteellisesti uutta luova ja tämä tunnustetaan tiedeyhteisön sisällä.